Азәрбајҹан

1959

9-10

СЕНТЈАБР

Китаблары вәрәгләркән...

Һејне Азәрбајчан дилиндә

Даһи алман шаири Һенрих Һејне Азәрбајчан охучуларына јахшы танышдыр. Бизим бир чохумуз һәлә орта мәктәбдә охујаркән, әдәби гираәт дәрслијиндән онун мәшһур «Силезија тохучулары» ше'рини әзбәрләмиш вә ондакы дәрин сијаси руһу севги-тәбии илә дујмушдуг.

Һенрих Һејненин бир сыра ше'рләри Азәрбајчанда илк дәфә 1942-чи илдә, совет халгынын алман фашистләри илә ән ағыр дөјүш илиндә китабча һалында чап олунмушдур. Јүксәк азадлыг идејаларыны тәрәннүм едән алман шаири фашизмә гаршы апардығымыз әдаләтли мүһарибәдә дөјүшчүләримизә гәләбә чалмагда көмәк етмишдир.

Бу, тәсадүфи дејилдир, бунун бир нечә сәбәби вардыр.

Һәр шејдән әввәл, бүтүн азадлыг севән халгларын севимлиси олан Һејне, өз јарадычылығында инсанларын бәрабәрлији вә достлуғу идејасыны јүксәк бир идеја кими һәмишә тәрәннүм етмишдир. Һәлә кичик јашларындан јәһуди олдуғу үчүн бир чох мәһрумијјәтләрә мә'руз галан шаир шовинизмә дәрин нифрәт бәсләмишдир. Сонралар шаирин јарадычылығында бу мәсәлә үмумбәшәри бир мәсәләјә чеврилмишдир. Дикәр тәрәфдән о, һәлә кәнчлик илләриндән башлајараг милләтләрин варлы вә јохсул тәбәгәси арасында кәскин фәргләр олдуғуну көрүрдү. Һәр шејдән әввәл, о, буну өз шәхси һәјатында көрүб һисс етмишди. Белә ки, шаир Һамбургда милјонер вә банкир олан әмиси Соломонун гызы Амалијаја ашиг олмуш, лакин онун мәһәббәти гыз тәрәфиндән ловғалыг вә габалыгла рәдд едилмишди. Белә мүнасибәт кәнч Һејнејә милјончулар аләми илә јохсуллар аләми арасындакы ајрылығын маһијјәтини даһа ајдын дәрк етдирмишди. Бу мотив онун әсәрләриндән гырмызы бир хәтт кими кечир. Шаир бүтүн һәјаты боју һәмишә јохсулларын тәрәфини сахламыш, онларын нәчиб арзуларыны әкс етдирмишдир.

Нәһајәт, Һејне һәртәрәфли, зәнкин вә рәнкарәнк јарадычылыға малик бир шаир олмушдур. Мәһәббәт, ешг вә һәсрәт лирикасыны хошлајанлар онун јарадычылығында вүсал вә һичран һаггында һәзин вә кәдәрли ше'рләр тапа биләрләр. Бунунла бирликдә Һејне дүнја әдәбијјатында сијаси лириканын ән көркәмли нүмајәндәси һесаб олунур. О, һаглы олараг јазырды: «Билмирәм, мән табутумун үстүнә дәфнә чәләнки гојулмаға лајигәм, ја јох... Анчаг сиз мәним табутумун үстүнә кәрәк гылынч гојасыныз, чүнки мән бәшәријјәтин азадлығы уғрундакы мүбаризәдә чәсур бир әскәр олмушам».

Бүтүн бунлар мәшһур алман шаиринә бүтүн халглар арасында олдуғу кими, азәрбајчанлы охучулар

арасында да бөјүк һөрмәт газандырмышдыр. Бу чәһәтдән онун «Сечилмиш әсәрләр»инин Азәрбајчан дилиндә нәфис бир шәкилдә чап олунмасы тамамилә тәгдирәлајиг бир һадисәдир.

☆

Һенрих Һејненин Микајыл Рзагулузадә тәрәфиндән һазырланмыш вә тәрчүмә едилмиш «Сечилмиш әсәрләр»и бир чох чәһәтдән диггәти чәлб едир.

Мә'лум олдуғу үзрә, Һејне чох зәнкин вә һәртәрәфли јарадычылыға малик олан бир сәнәткардыр. Белә бир шәраитдә онун јарадычылығындан, һәм дә бәдии тә'сир гүввәси чәһәтдән чох камил олан ирсиндән даһа мүһүм әсәрләри сечмәк вә груплашдырмаг хејли чәтин бир ишдир. М. Рзагулузадә бу ишин өһдәсиндән мүвәффәгијјәтлә кәлмиш, шаирин сијаси вә мәһәббәт лирикасы һаггында охучулара ајдын тәсәввүр верән бир китаб тәртиб етмишдир. Дүздүр, Һејненин јарадычылығына јахшы бәләд олан охучулар бурада шаирин:

Один охвачен темной тоской
По лесу блуждал я ночью глухой.
Деревья, проснувшись от вздохов печали,
Сочувствуя мне, головами качали.

кими табиәт һадисәсини мисилсиз бир сәнәткарлыгла мә'наландыран дөрд мисралыг ше'рини вә бир сыра дикәр көзәл әсәрләрини көрмәјәрәк тәәссүфләнирләр. Лакин бу, тамамилә тәбии бир һалдыр. Чүнки Һејненин бүтүн ше'рләри көзәлдир. Онларын һамысыны исә китаба дахил етмәјә М. Рзагулузадәнин һәләлик имканы јох иди.

Бизчә, китабда «Мүгәддәмә» вә «Изаһлар» һиссәсинин верилмәси дә тә'рифәлајигдир. Бунлар бөјүк алман шаирини даһа дәриндән баша дүшмәкдә охучулара јахындан көмәк едир. Фәгәт, һеч шүбһәсиз, Азәрбајчан дилиндә нәшр олунмуш «Сечилмиш әсәрләр»ин әсил гијмәти онун нечә тәрчүмә едилмәсиндәдир. М. Рзагулузадә өзүнүн бир сыра мүвәффәгијјәтли тәрчүмәләри илә охучулар арасында һөрмәт газанмыш јазычыдыр. О, бөјүк алман шаиринин әсәрләринин тәрчүмәси үзәриндә ијирми илдән артыгдыр ки, чалышыр. Демәк олар ки, исте'дадлы мүтәрчимин бу узун мүддәтли зәһмәти һәдәр кетмәмиш, о, Азәрбајчан охучулары үчүн даһи алман шаиринин адына лајиг бир китаб мејдана чыхармышдыр.

Тәрчүмәнин ән бөјүк мүвәффәгијјәти ондадыр ки, «Сечилмиш әсәрләр»ин алман шаири Һејнејә мәнсуб олмасы һәр бир сәһифәдә ајдын һисс едилмәкдәдир. Шүбһәсиз, тәрчүмәчи буна асан јолла наил олмамыш, бу ијирми иллик тәрчүмәчилик мүддәтиндә шаирин үслуб хүсусијјәтләрини мүһафизә етмәк үчүн ким билир, нә гәдәр јухусуз кечәләр кечирмишдир...

Бу үслуб хүсусијјәти нәдән ибарәтдир? Бу чәһәтдән Һејненин өз јарадычылығы һаггында дедији ашағыдакы сөзләр чох гијмәтлидир: «Мән ше'ри нә гәдәр чох севмиш олсам да, о, мәним үчүн јалныз мүгәддәс бир ојунчаг, јүксәк мәгсәдләрә чатмаг үчүн јалныз мүгәддәс бир васитә олмушдур...»

Шаир өз мәгсәдинә чатмаг үчүн бу васитәдән, ше'рдән хејли сәрбәст истифадә етмишдир. Мә'лумдур ки, Азәрбајчан поезијасынын өз јолу вардыр: бизим орижинал ше'рләримиздән вәзнсиз вә тамамилә гафијәсиз оланы, демәк олар ки, јохдур. Буна көрә дә тамамилә башга ше'р руһунда тәрбијә көрмүш охучулара вәзнсиз вә гафијәсиз ше'рләр тәгдим етмәк чох чәтиндир. Бунун үчүн тәрчүмәчи ше'рдә аһәнкдарлығы мүһафизә етмәлидир. Бир чох тәрчүмәчиләрдән фәргли олараг М. Рзагулузадә бу чәтин јолла кетмиш, бир сыра вәзнсиз вә гафијәсиз ше'рләри охучулара адәт етдикләри ше'рә јахын тә'сири бағышлајан тәрздә тәрчүмә етмишдир. Бунлара мисал олараг «Фыртына», «Дәнизә салам», «Атта Трол» вә с. тәрчүмәләри мисал көстәрә биләрик. Бундан башга, Азәрбајчан ше'риндә, мә'лум олдуғу үзрә, мисраларда чүмләләрин сәрһәдди, демәк олар ки, һәмишә ујғун кәлир. Биздә битмиш фикрин, јә'ни чүмләнин бу вә

ја дикәр бир мисранын ортасында гуртармасы сәчијјәви дејилдир вә ше'р ән'әнәмизә јабанчыдыр. Һалбуки рус вә Авропа поезијасы үчүн бу, тамамилә тәбии бир һадисәдир. Бә'зи нөгсанларына бахмајараг, М. Рзагулузадә бу вәзифәнин дә өһдәсиндән мүвәффәгијјәтлә кәлмиш, јенә дә охучуларымыза тәбии тә'сир бағышлајан, мүәллифин үслубуну мүһафизә едән бир сыра мүвәффәгијјәтли тәрчүмәләр вермишдир. Мәсәлән, «Мәни чәзб етмәјир о дүнјадакы» мисрасы илә башлајан ше'рин бир бәнди бу чәһәтдән чох сәчијјәвидир:

Сән бизи ајырма бир-биримиздән!
О дејир—данышыр, ширин сөзләри
Јајылыр чаныма, руһ верир мәнә
Меһрибан-меһрибан бахан көзләри.

Лакин «Сечилмиш әсәрләр»ин тәрчүмәсиндә бир сыра нөгсанлар да вардыр ки, бунлары Һејненин әсәрләринин тәрчүмәси үзәриндә өз ишини һәлә дә давам етдирмәкдә олан тәрчүмәчинин нәзәринә чатдырмағы лазым билирик. Бунлардан ән мүһүмү тәрчүмәчинин бә'зи һалларда оријиналдан хејли ајрылмасыдыр. Белә һалларда чох вахт оријиналдакы фикир мүәјјән дәрәчәдә тәһриф олунур. Мәсәлән, 55-чи сәһифәдәки ше'рин биринчи бәндиндә охујуруг:

Бир-ики саатлыг сәнинлә тәкчә
Галмағы нә гәдәр истәрдим билсән.
«Ишим вар»—дејәрәк өтдүн јанымдан,
Һәрәсә јаманча тәләсирдин сән.

Көрүндүјү кими, бурада гејриади бир шеј јохдур. Бәлкә дә лирик гәһрәманын бәнд олдуғу гызын бир-ики саат онунла бир јердә галмаға вахты јохдур. Һәмин ше'рин русча бүтүн тәрчүмәләриндә (истәр В. Кипвиусун, истәрсә дә П. Карпын тәрчүмәсиндә) бу һиссә тамамилә башга шәкилдәдир. Үмумијјәтлә, орада «бир-ики саатлыг иш» һаггында данышылмыр. Ше'рин алманчасында да бир-ики саат сөһбәти јохдур.

Ich Wollte bei dir Weilen
Und an deiner Seite ruhn;
Du mu&test von mir eilen,
Du hattest viel zu tun.

Мән истәрдим ки, сәнин јанында олам,
Вә сәнин јанында раһатлыг тапам;
Сән (исә) мәним јанымдан (кетмәјә)
тәләсирдин.
Сәнин чохлу ишин вар иди.

Демәли, лирик гәһрәман садәчә олараг, гызла бир јердә олмаг истәјир. Беләликлә, шаир һәмин ше'рдә јанында олмаг вә раһатлыг тапмаг истәдији гыза өз наразылығыны билдирдији һалда, азәрбајчанча-сында бу мә'на тәһриф олунмушдур.

Јахуд, «Танһејзер» поемасында әсәрин гәһрәманы папа Урбана дејир:

Мән—чәнкавәр Танһејзер—бүтүн чаван өмрүмү
Ешг, севда јолунда, бил ки, бада вермишәм.
Зөһрә дағына кедиб, һәјатымы једди ил
Севда әјләнчәләри ичиндә кечирмишәм.

Русчасында исә јазылыр:

Я — рыцарь Тангейзер. Задумал я жизнь
Любви посвятить и веселью,
И в горы Венеры пошел я, и там
Семь лет проживал с этой целью.
(А. Мејснерин тәрчүмәси)

Көрүндүјү кими, Танһејзер бүтүн һәјатыны севки вә шәнлијә һәср етмәси, бунун үчүн дә Зөһрә дағына кедиб, једди ил орада јашамасы һаггында мә'лумат верир. Тәхминән ејни һал өзүнү Мушникованын тәрчүмәсиндә дә көстәрир. Әсәрин оријиналында исә беләдир:

Ich bin der edle Tannhäuser
genannt,
Wolt' lieb' und Lust gewinnen,
Da zog ich in den Venusberg,
Blieb Seiben Jahre drinnen.

Мәним адым әсилзадә Танһејзердир.
Мәһәббәт вә шәнлији истәмишәм—
(Вә бунун үчүн) Зөһрә дағына кедиб
Једди ил онун ичиндә јашамышам.

Азәрбајчанчада исә о, (Танһејзер) артыг өмрүнүн бада кетдијиндән бәһс едир. Биз һәлә бурада бил ки ифадәсинин гејри-тәбии сәсләнмәсини гејд етмирик.

Јенә һәмин поеманын башга бир јериндә, «Газын ганадындан вә ичалатындан һазырланмыш јемәкдән» сөһбәт кетдији һалда, тәрчүмәчи ону «сыјыгла газ әти» јемәји илә (сәһ. 89) әвәз етмишдир ки, бу јемәк дә тәбии олараг гејри-ади көрүнүр.

Оријиналдан узаглашмаг нәтичәсиндә фикрин тәһриф олунмасы өзүнү «Тенденсија» ше'ринин сон бәндиндә дә көстәрир. Бу бәндин биринчи мисрасы белә тәрчүмә едилмишдир. «Вур, дағыт, гыр, парчала!.. Анчаг ки,—сөздә, әлбәт» (сәһ. 97).

Мисранын икинчи чүмләси охучулары тәәччүбләндирир. Нечә јә'ни «сөздә вур, дағыт, гыр, парчала» Бәс ишдә? Доғруданмы, Һејне белә демишдир? Русчасыны нәзәрдән кечирдикдә мә'лум олур ки, шаир гүдрәтли бир силаһ һесаб етдији «сөзлә вуруб, гырыб, дағытмагдан» данышыр. Беләликлә, «Анчаг ки,» сөзүнүн артыг ишләнмәси фикри тамамилә тәһриф етмиш олур.

Тәрчүмәдә өзүнү көстәрән икинчи нөгсан бә'зи һалларда фикрин гејри-мүәјјәнлији, ајдын ифадә олунмамасыдыр. Мәсәлән:

Бүлбүл охујурду... Көрдүм ки, даһа
Дөзмәјә галмајыб табым, тагәтим,
О зәриф үзүндән өпдүм бир анда
Бирчә ан ичиндә мәһв олуб кетдим.
(сәһ. 22)

Көрүндүјү кими, о «зәриф үзүн» кимә, бүлбүләми, јохса башга бир адамамы аид олдуғу охучуја мә'лум олмур.

Һәмин бәндин алманчасында исә һәр шеј ајдындыр.

Die Nachtigall, sie sang so su& —
Ich konnt' nicht Widerstehen,—
Und als ich kü&te das holde
Geschicht,
Da Wars um mich geschehen.

Гејд едәк ки, бу бәнд рус дилинә Ал. Блок тәрәфиндән јахшы вә дүзкүн тәрчүмә едилмишдир.

Пел соловей, и у меня
К борьбе не стало силы,
И я безвозвратно погиб в тот миг,
Целуя образ милый.

Ајдын олмајан долашыг мисралар «Әлмәнсур», «Шаир Фирдовси» вә «Севир бир көзәли бир чаван оғлан» ше'рләриндә, һабелә «Атта Трол» поемасында да вардыр. Мәсәлән, «Севир бир көзәли бир чаван оғлан» ше'риндә бир кәнчин бир гыза, гызын исә башга бир оғлана, һәмин оғланын да башга бир гыза ашыг олмасындан данышылыр. Гыз оғландан әли чыхдығына көрә илк раст кәлдији бир оғлана әрә кедир. Әрә кедән гызы севән оғлан исә өлән күнә кими гәм-гүссә чәкир.

Ше'р белә гуртарыр:

Бу, көһнә нағылдыр! Анчаг һәмишә
Бизә көрүнәчәк тәзә нағылтәк.
Дүнјаја кәлмәсә јахшыдыр, әлбәт,
О кәс ки, башына бу, кәлмәјәчәк.
(сәһ. 45)

Көрүндүјү кими, бурада сон ики мисраны баша дүшмәк чох чәтиндир.

Бу бејт рус дилинә мүхтәлиф мүтәрчимләр тәрәфиндән мүхтәлиф шәкилдә тәрчүмә едилмишдир. Мәсәлән, А. Плешшејевин тәрчүмәсиндә беләдир:

И лучше б на свет не родился
Тот, с кем она сбыться должна.

А. Кинзбургда бу, бир гәдәр башга шәкилдәдир:

Но сердце у вас разобьется,
Коль с вами случится она.

Нәһајәт, һәмин ики мисраны Ј. Книпович белә тәрчүмә етмишдир:

И тот, с кем оно приключится,
Навеки сердцем угас.

Көрүнүр М. Рзагулузадә һәмин бејти Азәрбајчан дилинә А. Плешшејевин тәрчүмәсиндән истифадә едәрәк чевирмишдир. Лакин чох тәәссүф ки, оријиналдан ән узаг олан тәрчүмә мәһз А. Плешшејевин тәрчүмәсидир. Белә ки, оријиналда һәмин ше'рин сон ики мисрасы беләдир:

Und Wem sie just passieret,
Dem bricht das Herz entzwai.

[Вә о (јә'ни ше'рдә тәсвир олунан әһвалат—А. А.) кимин башына кәлирсә, Онун үрәјини парчалајыр].

«Шаир Фирдовси» ше'риндә дә тәхминән беләдир. Азәрбајҹанчасында охујуруг:

Хурмалар јырғалајыр јелпазәләри назла,
Ҹәннәт һуриләритәк нәвазишлә-нијазла.
(сәһ. 129)

Хурмаларын јелпазәләри, бу јелпазәләри јырғаламасы да нә исә долашыг вә гејри-реал көрүнүр. Һалбуки мәсәлә тамамилә башга шәкилләдир. Белә ки:

Пальмы, подобны гуриям рая
Стоят, опахала свои колыхая.

Тәрҹүмәдә өзүнү көстәрән нөгсанларын бир гисми дә сөзләрин сечилмәси илә әлагәдардыр. Бу һал өзүнү һәмчинин үзвләрдә хүсусән чох көстәрир. Белә ки, мәсәлән, орижиналда вә русчасында бу вә ја дикәр һадисәни, јахуд да предмети тә'јин етмәк үчүн бир сөздән истифадә олунурса, тәрҹүмәчи онлары бир нечә сөзлә, һәм дә мә'на ҹәһәтдән јахшы олмајан бир нечә сөзлә верир. Мәсәлән:

Играет влажный ветер
На серой быстрине.
(Тәрҹүмәси А. Блокундур).

бејти белә тәрҹүмә едилмишдир:

Бозармыш суларын сәтһиндә ојнар.
Сојуг, рүтубәтли һәзин бир күләк.

Бурада күләк сөзүнүн тә'јини русчаја олан тәрҹүмәләрдә мүхтәлиф сөзләрлә верилмишдир. Мәсәлән, В. Киппиус да А. Блок кими күләјин тә'јини олараг «рүтубәтли» («влажный») сөзүнү ишләтмишдир. Башга бир мүтәрҹим, даһа доғрусу Р. Минкус 1952-ҹи илдә «рүтубәтли» әвәзинә сәрт («суровый»), 1956-чы илдә исә «чилғын» («свирепый») сөзүнү ишләтмишдир. Буллардан орижинала ујғун олан «рүтубәтли» сөзүдүр.

Көрүндүјү кими, русчада јалныз рүтубәтли күләкдән сөһбәт кедир. Онун сојуг олуб-олмамасы исә мә'лум дејилдир. Тәрҹүмәчи исә бурада «сојуг» вә «һәзин» сөзләрини ишләдир. Һалбуки сојуг олан бир күләјин ејни заманда һәзин һесаб етмәк доғру дејилдир. Бу һал китабдакы даһа бир нечә ше'рдә өзүнү көстәрир.

Тә'јин вәзифәсиндә чыхыш едән сөзләрин гејри-дәгиг тәрҹүмәсини дә мүтәрҹимин нөгсаны кими гејд етмәк олар. Мәсәлән, «Пролог» ше'ринин русчасында, унудулмуш арзулардан («Проснулись забытые грезы») данышылдығы һалда, азәрбајҹанчасында «чошгун арзулардан» (ојанды гәлбимдә чошгун арзулар) бәһс олунур.

Јахуд «Суаллар» ше'риндә «журчат волны» ифадәси «далғалар хышылдајыр» (сәһ. 78) кими тәрҹүмә едилмишдир. Мә'лум мәсәләдир ки, јарпаг, от хышылдајар, далға хышылдамаз. Одур ки, һәмин ифадәни рус дилиндә олдуғу кими, «далғалар шырылдајыр» шәклиндә тәрҹүмә етмәк лазым иди.

Тәрҹүмә дилиндә бир сыра архаик сөзләрин өзүнә јер тапмасы да хоша кәлмәјән һалдыр. Мәсәлән мүхтәлиф ше'рләрдә мүасир дилимизин лүғәт тәркибиндән чыхмыш **иштијаг** (сәһ. 22), **гәдәр** (гәза-гәдәр мә'насында) (сәһ. 30), **синч** (сәһ. 61), **сәлиб** (сәһ. 67), **фәни** (елм мә'насында) (сәһ. 89), **мәал** (сәһ. 93), **әл'ан, садир олмаг** (сәһ. 117), **алтынсач** (сәһ. 181), **мүдам** (сәһ. 183), **нијаз** (сәһ. 129), кими сөзләр өзүнү көстәрир.

Бундан башга, һеч бир лүзум олмадан **саат** сөзү **саәт**, **хәјалат** сөзү **хәјаләт** (сәһ. 28), **шакирд** сөзү **шәјирд** (сәһ. 29), **үмид** сөзү **үммид** (сәһ. 30), **каман** сөзү **кәман** (сәһ. 140) шәклиндә ишләнмишдир.

Вәзн вә гафијә хатиринә **фарагат** сөзүнүн **фәрағәт** (сәһ. 105); **саламат** сөзүнүн **сәламәт** (сәһ. 137), **һамысындан** сөзүнүн **һамындан** (сәһ. 87), **Аристотел** сөзүнүн **Аристо** (сәһ. 139) шәклиндә ишләнмәсини дә нөгсан кими гејд етмәк лазымдыр. Бундан башга, **мизантроп** сөзүнүн **адамчыл** (сәһ. 177), **ешафот гаіырмаг** сөзүнүн **ешафот тикмәк** (сәһ. 160) кими тәрҹүмә едилмәси дә доғру дејилдир.

Тәрҹүмә дилиндә бә'зи чохмә'налы сөзләрин дәгиг ишләнмәмәси **һаллары да нәзәрә чарпыр**. Мәсәлән, мә'лум олдуғу үзрә, дилимиздә **чапмаг** сөзүнүн бир нечә мә'насы вардыр: аты чапмаг, әти чапмаг (кәсмәк), адамлары чапмаг (таламаг). Белә һалларда чохмә'налы сөз башга сөзләрлә елә әлагәдә верилмәлидир ки, онун ифадә етдији мә'на долашдырылмасын. Һалбуки мүтәрҹимин «Әлмәнсур» ше'ринин тәрҹүмәсиндә ишләтдији

Кладалкырынын саһилләрилә
Чапыр Алкалејә кедән јоллары—

бејтиндә һәмин сөзүн һансы мә'нада ишләндији мә'лум дејилдир.

Нәһајәт, биз инчә вә зәнкин мә'на хүсусијјәти мүһафизә олунмамыш көзәл лирик бир миниатүрү гејд етмәк истәјирик:

На севере кедр одиноко
На голой вершине растет.
Он спит, одеялом белым
Укрыл его снег и лед.
Он видит сон о пальме.
Что в дальной, восточной земле.
Грустит одиноко и молча
На раскаленной скале.
(В. Киппиусун тәрҹүмәси)

Гејд едәк ки, тәхминән ејни мотив рус халг маһнысы, «Рјабина»да да («Үвәз ағачы») вардыр. Үмумијјәтлә, бу мотив рус вә Авропа поезијасында өзүнү кениш көстәрир. Бу ше'ри вахтилә М. Ј. Лермонтов вә Ф. Түтчев дә тәрҹүмә етмишләр.

Тәәссүф ки, Һејне поезијасыны чох дәриндән дујан мүтәрҹим бу ше'ри илһамла тәрҹүмә етмәмишдир:

Шималда гунгуру бир дик үстүндә
Тәк-тәнһа бир палыд бүкмүш бојнуну. (?)
Јазыг мүркүләјир (?) һәр јандан бүз-гар.
Ағ бир кәфән кими (?) бүрүмүш ону.
Јазыг елә хәјал едир ки, күја (?)
Узаг Шәрг елиндә бир палма да вар,
Ону да тәк-тәнһа бир гајалыгда
Күнәшин истиси јандырыб-јахар. (?)

Лакин, көрүндүјү кими, гејд олунан нөгсанларын, демәк олар ки, һамысы хүсуси сәчијјә дашыјыр вә тәхминән једди мин мисрадан артыг олан бир тәрҹүмә китабынын јүксәк гијмәтини һеч дә ашағы салмыр. Онлары гејд етмәкдә мәгсәдимиз будур ки, һәр һалда охучулар Һејненин «Сечилмиш әсәрләр»инин тәрҹүмәсини бу кичик нөгсанлардан да хали көрмәк истәјирләр.

★

АҒАМУСА АХУНДОВ